

amelynek feladata a tárgyi betét becslésének helyességét vizsgálni. (332. §.) Az előkészítő közgyűlés után legfőlebb egy hónappal, de legalább hét nappal összeül az *alakuló közgyűlés*, amely az apportot szolgáltató részvényesekkel egyetértve állapítja meg a betét végleges értékét. De ez az érték nem lehet magasabb az apport-nak a beszolgáltatás helyén és idején fennálló szabadon alakult piaci középáránál. Ha a piaci középár megállapítása nem lehetséges, a becslés szakértők segítségével történik (333. §. és 330. §.).

Az alapítók tárgyi betétjének becslését a részvénytársasági ivnek s az aláírási felhívásnak is magában kell foglalnia (331. §. d) pont). Ha az alapítók ezekben helytelen adatokat közölnek, az ezáltal okozott kárért, — valamint ha a társaságnak általuk átadott javakat a közgyűlés elé terjesztett számadásukban helytelenül értékelik, az ezáltal okozott kárért a társaságnak s az egyes részvényeseknek a társaság bejegyzésétől számított egy évig egyetemlegesen felelnek (340. §. 1. bek.). Az igazgatóság és a számvizsgáló-bizottság tagjai az alapítók ténykedésének felülvizsgálásában elkövetett vétkek hanyagságuk által okozott kárért a társasággal, az egyes részvényesekkel és a társasági hitelezőkkel szemben egyetemlegesen felelősek, amennyiben az okozott kár az alapítókön be nem hajtható (340. §. 2. bek.).

A részvénytársaság megalakulásáról az alakuló közgyűlés határoz. Az alakuló közgyűlésen a már befizetett alaptőke legalább felének kell képviselve lennie s a határozat érvényességéhez a képviselt szavazatok háromnegyed többsége szükséges (334. §.). Ha az alakuló közgyűlés kimondta a részvénytársaság megalakulását, az igazgatóság tartozik ezt bejegyzés végett haladéktalanul közölni az Engedélyi és Részvénytársasági Ügyek Főbizottságával. A részvénytársaság jogi személyiségét a törvény a bejegyzés napjától kezdve ismeri el (338. §.).

Az Engedélyi és Részvénytársasági Ügyek Főbizottságát megilleti a jog, hogy megvizsgálja — ha szükségesnek véli — a leltárba felvett tárgyi betétek valóságos fennforgását s becslésük helyességét (336. §.).

A hatósági ellenőrzés példáját mutatja az orosz jog ama rendelkezése is, amely szerint az alapítók az előkészítő közgyűlést, valamint az alakuló közgyűlést megelőzően hét nappal a tervbevett közgyűlésről, az Engedélyi és Részvénytársasági Ügyek Főbizottságát tudósítani tartoznak (333. §.).

A részvényeket névre kell kiállítani, bemutatóra csak akkor szólhatnak, ha az alapszabályok rendelik (342. §.).

Dr. Schulcz Ferenc (Páris).

(Folytatjuk.)

Joggyakorlat.

Jogerő és utólagos valorizáció.

1. Az u. n. utólagos valorizáció kérdésével kapcsolatban gyakran merül föl a jogerő terjedelmének problémája. A keresetet indított B. ellen 10.000 korona valorizálatlan követelése iránt. A bíróság keresetének helyt is adott és jogerősen marasztalta B-t 10.000 koronának és járulékeinak megfizetésében. B. az ítéletnek eleget is tett, A. a teljesítést elfogadta s

ujabb keresetet indít azon valorizációs különbözet megtérítése iránt, amely a 10.000 korona értékében a tényleges fizetés napjáig a pénzromlás folytán bekövetkezett. Kérdés: felhozhatja-e ezen újabb kereset ellenében B. az előbbi jogerős ítéletre hivatkozva, az *exceptio rei iudicatae*?

2. Mielőtt azonban a kérdésre rátérnénk, le kell szegoznünk egyet: hogy t. i. *nem* tartozik fejtegetéseink körébe, mert az egész perjogi témán kívül esik az az eset, amikor a felperes az alapperbeli jogerős ítélet meghozatala utáni idő alatt bekövetkezett pénzromlás okozta kár megtérítése iránt indít újabb keresetet, amikor tehát kára alperesnek a jogerős ítélet teljesítése körüli késedelméből származik. Hyenkor bírói gyakorlatunk is elismeri az újabb kereset jogosságát, ami egyébként a legszigorubb dogmatikus álláspontnak is megfelel: az ítélet jogereje nem hathat ki a meghozatala után bekövetkezett tényekből származtatott követelésekre (igy már a budapesti tábla G. 1565/1914. és újabban: Kuria P. VII. 2721/1924. Hdt. XVIII., 23.; P. VII. 5485/1924. Ker. Jog 1925., 63. stb.) Fejtegetéseink arra a kérdésre szorítkoznak, hogy az *alapper folyama alatt vagy előtt* bekövetkezett pénzromlás okozta kár követelhető-e újabb keresettel s hogy ezen a körön belül állítható-e fel valamilyen háttérvonallal, amelyen túl az újabb kereset ellenében sikerrel hozható fel az *exceptio rei iudicatae*.

3. A Reichsgerichtnek ebben a kérdésben kialakult egységes gyakorlata van, amely szerint az újabb, utólagos valorizációs keresettel szemben nem emelhető az *exceptio rei iudicatae*. Vezéreset gyanánt az I. tanácsnak 1924 november 15-én hozott, 36/24. sz. határozatát¹⁾ tekinthetjük, amelynek tényállása röviden a következő volt: felperes jogelődje, E. ügyvéd, 1919-ben kártérítés iránt perelte alperes szállítmányozó céget s kárát 6250 márkában számította fel. Az elsőbíróság ítéletét 1922 májusában hozta meg s alperest a kereset értelmében marasztalta. Az ítélet ellen alperes fellebbezett s felperes — az időközben elhalt E. egyedüli örököse — a fellebbezéshez csatlakozni akartván, kérte a fellebbezési bíróságot, hogy számára a szegényjogot mindkét irányban adja meg: nevezetesen a fellebbezés elleni védekezés és a fellebbezéshez való csatlakozás tekintetében. Csatlakozási kérelmét ugyanis arra akarta irányítani, hogy alperes a pénzromlás folytán az eredeti 6250 márka helyett 600.000 márkában marasztaltassék, fenntartván magának a jogot esetleges további valorizációra is. A bíróság azonban a kérelemnek csak abban a részében adott helyt, amely a védekezés céljára kérte a szegényjog megadását, a kérelem másik részét a csatlakozási kérelem kilátástalansága miatt nem teljesítette. Az 1923 januárjában megtartott fellebbezési tárgyaláson alperes a felperes beleegyezésével visszavonta fellebbezését s a megfelelő határidőn belül eleget is tett a most már jogerős ítéletnek. Ezt követően, felperes keresetet indított alperes ellen 300.000, majd utóbb 600.000 márka kártérítés iránt. Alperes *exceptio rei iudicatae*-vel védekezett anélkül, hogy eredeti kártérítési köteleességét tagadta volna. Az elsőbírói marasztaló ítéletet a nürnbergi Oberlandesgericht megváltoztatta, míg a Reichsgericht helyt adva felperes felülvizsgálati kérelmének, a kereset értelmében marasztalta alperest. Az ítélet indokolása szerint való igaz ugyan, hogy felperesnek kellő gondosság mel-

¹⁾ Entscheidungen des Reichsgerichts in Zivilsachen 109., 55.

lett már az alapperben fel kellett volna emelnie keresetét, még az elsőbírói ítélet meghozatala előtt. Ámde nincs olyan adat, amely szerint az alapperbeli ítélet felperesnek teljes kára felett döntött volna. Ez nem is állott módjában, mivel a kereseti összeg az ítélet hozatalakor már messze alatta maradt annak az összegnek, amely abban az időben alkalmas lett volna felperes kárának megtérítésére. Az *exceptio rei iudicatae* csak akkor hozható fel sikerrel, ha felperes az alapperben teljes kárának megtérítését követelte, keresetével azonban elutasítottatott vagy legalább is az ítéletből kitűnik, hogy a bíróság a megítélt követeléssel felperes teljes kárát megtérítettnek tekintette. Ezenkívül csak akkor, ha felperes — kifejezetten vagy hallgatólagoosan — minden további követelésről lemondott. A konkrét esetben ezen feltételek egyike sem forog fenn; a lemondásnak határozottan ellentmond az a tény, hogy felperes csatlakozási kérelmében fel akarta emelni keresetét. A fenntartás nélküli perlés, illetőleg elfogadás nem járhat hátrányos következményekkel felperesre nézve; mert a tényállás minden részletének gondos vizsgálata mellett nem tételezhető fel, hogy felperes az utóbb jogerőssé vált elsőbírói ítélet meghozatalakor kárát 6250 márkával fedezettnek tekintette volna s a „Treu und Glaube“ elvének ellentmondana az, hogy a teljesítés fenntartás nélküli elfogadásának a konkrét körülmények közt lemondó hatály tulajdoníthatóságát.

4. „*Rechtskraftwirkung gegen den siegreichen Kläger?*“ című tanulmányában²⁾ Pagenstecher éles kritika tárgyává teszi a Reichsgericht fenti határozatát s igyekszik kimutatni az abban érvényesülésre jutó álláspont tarthatatlanságát. Szerinte csak az esetben lehet helye utólagos valorizáció iránti keresetnek, ha a felperes az alapperben kifejezetten csak kárának egy részét követelte s kifejezetten fenntartotta magának a jogot ezenfelüli kárának megtérítése iránt. S a Reichsgericht ama kijelentéséből, hogy nem tehető fel, miszerint felperes a valorizálatlan összeggel teljes kárát kiegyenlítettnek tekintette volna, megállapítja, hogy e tétel szerint a keresetnek helytadó ítélet voltaképpen annyit jelent, hogy a felperesnek legalább az jár, amit az ítélet számára megítél, hogy tehát a jogerős ítélet — ellentétben az eddigi elmélettel és gyakorlattal — a felperest alperessel szemben egyazon jogviszonyból megillető jogoknak csupán alsó, de nem egyszersmind felső limese is. „Nach der Judicatur des RG. — mondja — gilt der Satz: Keine Rechtskraftwirkung gegen den siegreichen Kläger.“

Pagenstecherrel szemben Behrend kelt a Reichsgericht álláspontjának védelmére³⁾. Ő mindössze annyit koncedál, hogy a felperes tartozik világosan nyilatkozni afelől, hogy az általa érvényesített követelés valamely nagyobb követelésnek csupán egy része s hogy követelését miért érvényesíti csak részben, amely köteletségének természetesen csak a lehetőség keretein belül tehet eleget. Már pedig a pénzérték romlása által előidézett gazdasági változásokat senkisé sem láthatta előre, vagy legalább is azok előrelátását senkitől sem lehet megkövetelni.

²⁾ Juristische Wochenschrift 1925., 712. s köv. II. — Azóta nagyobb önálló munkában is foglalkozott a kérdéssel: *Die Einrede der Rechtskraft im Aufwertungsprozess im Lichte der Judikatur des Reichsgerichts*. Mannheim: Bensheimer, 1925.

³⁾ Aufwertungsprozesse und Urteilsrechtskraft. Für Reichsgericht, wider Pagenstecher. Zeitschrift für Deutschen Zivilprozess 50. kötet. 113. s köv. II.

Az ilyen, u. n. alapperben hozott ítélet tehát nem involválja a jogerős ítélet hatásait felperessel szemben.

5. A Reichsgericht fenti ítélete után számos más esetben is hasonlóan döntött. Így megítélte egy jogerősen megítélt, kifizetett és fenntartás nélkül elfogadott kárbiztosítási összeg utólagos valorizációját, ugyanazon indoklással, mint a fent ismertetett ítélet; de ezenfelül alátámasztja álláspontját azzal is, hogy a valorizációs követelésnek voltaképpen egészen más a jogalapja, mint az eredeti követelés alapjául fekvő ügylet. Az eredeti követelés a biztosítási ügyletből származott, míg az újabb kereset jogalapját a pénz értékében az esedékességtől a tényleges fizetésig beállott csökkenés, közvetve tehát alperes fizetési késedelme képezi (I. 363/24. Entsch. 109., 92.). Ugyanezt az elvi álláspontot foglalta el vételárnak (II. 422/24. Entsch. 109., 99.), árkülönbözethetnek (VI. 378/24. Entsch. 110., 22.), betörés elleni biztosítási összegnek (VI. 381/24. Entsch. 110., 26.), jogalap nélküli gazdagodás (IV. 573/24. Entsch. 110., 83.) és vételárelőleg visszatérítésének (I. 363/24. Entsch. 110., 86.) utólagos valorizációja iránt indított keresetek elbírálásánál.

Dr. Fenyves Béla.

(Folytatjuk.)

Gazdasági lehetetlenülés. A gazdasági lehetetlenülés fogalmának kiterjedésére és az egész kötelmi jogunkat átalakító hatására jellemző egy néhány hónap előtt hozott budapesti kir. ítélőtáblai ítéletben ismertetett alperesi védekezés. Felperes közös cséplőgéppel kereselt termények fele részének megállapodásszerű kiadását kéri. Alperes, ki jogellenesen a terményeknek felperesre eső fele részét ki nem adta, azokat elhasználta, vagy értékesítette, mert jelenleg a tényállás szerint termények birtokában nincsenek, azzal védekezik, hogy a termények árában a pénzértéktelenedés következtében beállott nagymérvű emelkedés folytán annak újbóli beszerzése olyan aránytalan megterhelésével járna, hogy ez a szolgáltatás gazdaságilag lehetetlennek tekintendő, tehát ő teljesíteni nem köteles. Még jellemzőbb, hogy a kir. törvényszék ennek a védekezésnek helyt is adott. A budapesti kir. ítélőtábla az ítéletet megváltoztatta és alperest a termények kiadására kötelezte. Alperesnek a gazdasági lehetetlenülésre alapított védekezését a következő elvi okokból találta alaptalannak:

A kir. ítélőtábla a gazdasági lehetetlenülés alapján elfoglalt elsőbírósági álláspontot helyesnek azért nem találta, mert gazdasági lehetetlenülésre rendszerint az hivatkozhatik, aki szerződés alapján készpénzfizetés ellenében a jövőben teljesítendő szolgáltatásra vállalkozott, amely szolgáltatásnak az értéke a teljesítésre kitűzött időben a gazdasági viszonyokban beállott változás, nevezetesen a pénz értékének nagyfokú csökkenése miatt már nem áll arányban az ellenértékül kikötött készpénzösszeggel, úgyhogy a teljesítés az erre kötelezett félnek jelentékeny kárával, míg a másik félnek aránytalanul nagy anyagi előnyével járna.

(Budapesti kir. ítélőtábla 13. P. 6292/1925 október 17-én.)

Az alperesi védekezés, melynek az elsőbíróság helyt adott, a gazdasági lehetetlenülésnek kezdetben kivételesnek jelent-